

STRATEGI FÖR STÄRKT DEMOKRATI OCH ÖKAD DELAKTIGHET 2015-2018

KS/2014:475

1 Inledning

I Sigtuna kommun arbetar vi utifrån vår gemensamma värdegrund som sätter invånaren först. Detta innebär att vi lyssnar på invånarna, utgår ifrån invånarnas behov när vi fattar beslut och ger service samt skapar möjligheter för olika former av dialog.

Demokrati handlar om alla människors lika värde och rättigheter samt möjligheten att vara med och bestämma. Dessvärre är förutsättningarna att utnyttja demokratiska rättigheter inte jämnt fördelade, både vad gäller kön, men också ålder och etnisk bakgrund. Dessutom förändras den demokratiska processen med samhällsutvecklingen. En ambition i Sigtuna kommun är att invånarna ska ha goda möjligheter till delaktighet i kommunens verksamhet och utveckling samt till dialog i det dagliga mötet med kommunens förtroendevalda.

Mellan 2002 och 2006 verkade en demokratiberedning, och mellan 2007 och 2010 en demokratinämnd i kommunen. Beredningen och nämnden fungerade som motorer för delaktighetsarbetet. Denna strategi för stärkt demokrati och ökad delaktighet syftar till att beskriva hur kommunen i fortsättningen ska upprätthålla och utveckla detta arbete samt hur hela den kommunala organisationen ska arbeta för att nå de målen som beskrivs i denna strategi.

Kommunens strategiska delaktighetsarbete bygger på två delar:

1. Invånarnas och civilsamhällets möjlighet att påverka kommunens utveckling, exempelvis genom de allmänna valen eller via rådslag i olika frågor.
2. Brukarnas möjlighet att påverka de direkta tjänster de berörs av, exempelvis elevens möjlighet att påverka undervisning eller brukarens möjlighet att påverka sin hemtjänst.

Område nummer två behandlas i kommunens strategi för kvalitetsutveckling, varför denna strategi kommer att behandla det första området. För att på ett effektivt sätt möjliggöra invånarnas och civilsamhällets möjlighet att påverka kommunens utveckling har tre utvecklingsområden identifierats:

- Deltagardemokrati
- Social ekonomi - det civila samhället
- Valdeltagande

Dessa utgör tre centrala och samverkande kanaler för delaktighet. Särskilt fokus ska ligga på att öka delaktigheten hos underrepresenterade grupper, utveckla nya former för deltagardemokrati samt stärka samverkan med den idéburna sektorn, det ska göras i enlighet med barnkonventionen.

2 Delaktighet

Delaktighet handlar om möjligheten att vara en aktiv part i en aktivitet, process eller rörelse. För kommuninvånarna kan delaktighet i kommunens politiska beslutsprocesser exempelvis innebära att lägga sin röst i de allmänna valen eller att vara med och forma underlag för olika beslut eller ställningstaganden i kommunen mellan valen.

Kommuninvånarnas delaktighet i politiska beslutsprocesser bidrar till att öka legitimiteten för de beslut som fattas i kommunen och att de tjänster som kommunen tillhandahåller utförs med hög kvalitet och effektivitet. Delaktighet tenderar även att öka invånarnas tillit till varandra, vilket motverkar diskriminering och segregation. Dessutom främjar delaktighet invånarnas hälsa.

3 Strategiska insatsområden för delaktighet

För att på ett effektivt sätt möjliggöra kommuninvånarnas samt civilsamhällets delaktighet i kommunens verksamhet och utveckling, fokuserar kommunen på tre strategiska insatsområden. Dessa är valdeltagande, deltagardemokrati och social ekonomi - det civila samhället, och utgör tre viktiga, olika och samverkande kanaler för delaktighet.

3.1 Deltagardemokrati

Deltagardemokrati är en demokratiaspekt som utmärks av att invånarna är aktiva i beslutsfattandet i kommunen på andra sätt än att endast välja sina representanter till de folkvalda församlingarna. Invånarna kan vara delaktiga i kommunens beslutsprocesser genom att få veta (information), tycka (konsultation), resonera (dialog), genomföra (samarbete) eller bestämma (medbestämmande). Deltagardemokratin stödjer och kompletterar den representativa demokratin utan att ersätta den. Detta genom att förankra att viktiga beslut har legitimt stöd bland invånarna, och genom att väcka invånarnas intresse för det allmännas bästa samt för förtroendeuppdrag.

I Sigtuna kommun har rådslag använts som metod för att möjliggöra deltagardemokrati sedan 2005. De flesta rådslag har handlat om stadsbyggnadsfrågor och givit utrymme för medbestämmande. Andra exempel på hur kommunen möjliggjort deltagardemokrati är dialogmöten, trygghetsvandringar, medborgarförslag i kommunfullmäktige, 15 minuters frågestund för allmänheten vid nämndernas sammanträden och att invånarna kan lämna synpunkter genom funktionen ”Synpunkt Sigtuna”. Dessutom finns det flera rådgivande organ så som ungdomsråd, landsbygdsråd, tillgänglighetsråd och pensionärsråd.

Då formerna för samhällsengagemang förändras finns det dock ett behov av att komplettera ovan nämnda delaktighetsmetoder för att möjliggöra delaktighet på ett sätt som är attraktivt för fler invånargrupper. Särskilt för unga som i synnerhet söker sig bort från traditionella folkrörelseorganisationer, och har ett mer internetbaserat, nätverksbaserat och informellt politiskt engagemang.

Vidare finns det även ett behov att systematisera delaktighetsarbetet för att skapa tydligare och mer meningsfulla delaktighetsprojekt. Eftersom Sigtuna kommun är en av Sveriges snabbast växande kommuner är ett systematiskt delaktighetsarbete särskilt relevant i samhällsbyggnad. Ett systematiskt delaktighetsarbete i samhällsbyggnad är även i linje med kommunens framtidsbild för år 2030, då samhällsbyggnad ska ske i dialog och alla ska få göra sin röst hörd.¹

I mål och budget 2015-2017 framgår avseende kommunstyrelsens ställningstagande att ”[k]ommundelsråd skall inrättas i Valsta, Sigtuna stad och Rosersberg. Genom att inrätta kommundelsråd och förbättra samverkan med det lokala föreningslivet flyttas diskussionen om viktiga frågor närmare invånarna”.² Detta är en strategiskt viktigt satsning för deltagardemokratin.

¹ Översiktsplan 2014, s 14

² Mål och budget 2015-2017 – Hållbar utveckling, s. 56

I arbetet ska ett genusperspektiv anläggas för att synliggöra skillnader mellan flickor och pojkar, kvinnor och män.

Delmål för kommunens arbete med deltagardemokrati:

- Sigtuna kommun ska öka barns och ungdomars delaktighet i kommunens beslutsprocesser.
- Sigtuna kommun ska utveckla nya former för deltagande och systematisera invånarnas delaktighet i kommunens utveckling.

3.2 Social ekonomi - det civila samhället

Det civila samhället utgörs av alla typer av sammanslutningar av människor som inte är den offentliga sektorn, marknaden eller enskilda hushåll. I dessa sammanslutningar organiserar sig och agerar människor tillsammans för ett gemensamt intresse. Det civila samhället är därför en viktig arena för människors delaktighet i samhällsutvecklingen.

I Sigtuna kommun finns ett rikt civilsamhälle med olika typer av idéburna organisationer. Inom föreningslivet är idrott, mulleskola, teater, konst och välgörenhet exempel på verksamheter som är representerade. År 2014 utsågs Sigtuna kommun till Sveriges föreningsvänligaste kommun av organisationen Svenska Föreningar. Sigtuna kommun ska även i fortsättningen systematiskt uppmuntra, stödja och ge det civila samhället goda möjligheter att, som självständig kraft i lokalsamhället, utveckla verksamheter.

Ett utvecklingsområde för kommunen är att stärka självständigheten för den sociala ekonomin, det vill säga organisationer som primärt har samhällliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar, är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn och har allmännyttiga eller medlemsnyttiga som främsta drivkraft.

De idéburna organisationerna inom det sociala området bedriver ofta verksamhet i närhet till den offentliga sektorn. Det är vanligt med gemensamma målsättningar inom t.ex. folkbildning, integration och folkhälsa, och organisationerna har en växande roll som utförare av offentligt finansierade tjänster. Trots denna närhet ligger det både i organisationernas och i kommunens intresse att förutsättningarna för dessa organisationer att agera opinionsbildande eller samhällskritiskt inte minskar. Detta då organisationernas roll som opinionsbildare och röstbärare är av stort värde för medlemmars engagemang, och därmed människors delaktighet i samhällsutvecklingen.

Delmål för kommunens arbete med att stärka den sociala ekonomin i det civila samhället:

- Sigtuna kommun ska stärka lokala idéburna organisationers självständiga och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare.
- Sigtuna kommun ska verka för att långsiktiga och ömsesidiga relationer med ideella och kooperativa föreningar, allmännyttiga stiftelser och andra aktörer inom den sociala ekonomin stärks.

3.3 Valdeltagande

Valdeltagandet är ett uttryck för demokratins förankring i samhället. Ett högt valdeltagande ger de förtroendevalda ett starkare mandat att företräda invånarna och

är ett tecken på att demokratin fungerar och är livskraftig. Ett högt valdeltagande innebär även ofta ett mer jämlikt valdeltagande och att valresultaten mer korrekt avspeglar de olika intressen och åsikter som finns i samhället.

I Sigtuna kommun har valdeltagandet i allmänna val varit cirka två till fyra procentenheter lägre än rikssnittet under de två senaste decennierna. Skillnaden i valdeltagande mellan olika valdistrikt i kommunen är dock stor, och valdeltagandet är lägre i distrikt där det i större utsträckning bor invånare som har lägre inkomst, lägre utbildning och utländsk bakgrund. I de två senaste valen till kommunfullmäktige (2010 och 2014) var skillnaden i valdeltagande mellan det valdistrikt med det högsta valdeltagandet och det valdistrikt med det lägsta valdeltagandet drygt 30 procentenheter.³

Förstagångsväljare röstar i mindre utsträckning. För att motverka att kommuninvånare med en viss ålder, kön, etnisk eller social bakgrund är underrepresenterade i folkvalda församlingar ska Sigtuna kommun aktivt arbeta för ett jämlikt och jämställt valdeltagande. Utländska medborgare har rätt att rösta i kommunalval och landstingsval om de varit folkbokförda i Sverige i tre år i följd före valdagen. För medborgare i något EU-land samt Norge och Island räcker det med att vara folkbokförd i Sverige. Denna rösträtt infördes 1976. Till riksdagen har endast svenska medborgare rösträtt. Till Europaparlamentsvalet kan EU-medborgare som är folkbokförda i Sverige rösta.

Skillnaden i valdeltagande mellan olika grupper är markant i Sverige. Utrikes födda svenska medborgare och personer som är utländska medborgare deltar i betydligt lägre utsträckning. Även om många andra vanliga inverkanse faktorer tas i beaktning, t ex. inkomst och utbildning, röstar personer inom dessa grupper mera sällan.

I riksdagsvalet 2010 skiljde det mellan 14 procentenheter i valdeltagande mellan inrikes och utrikes födda. Bland de inrikes födda röstade 86,6% av kvinnorna och 87,9% av männen. Bland de utrikes födda röstade 72,6% av kvinnorna och 74,0% av männen.^{4, 5}

2014 var första gången som Sigtuna kommuns medborgarbuss användes som en ”valbuss”, både under Europaparlamentsvalet samt i de allmänna valen för att tillgängliggöra information, nå ut till invånare samt ge möjlighet till att rösta. Medborgarbussen och medborgarkontoren bör även i fortsättningen användas för att öka valdeltagande, speciellt bland underrepresenterade grupper.

Delmål för kommunens arbete med valdeltagande:

- o Valdeltagande i Sigtuna kommun ska öka.

Särskilt fokus ska ligga på nedanstående:

- öka valdeltagandet i allmänna val i de valdistrikt där valdeltagandet är under 75 procent.
- öka valdeltagandet bland förstagångsväljare till samma andel som det totala valdeltagandet i kommunen.

³ Se valstatistik i bilagan till denna plan.

⁴ <http://www.migrationsinfo.se/demokrati/valdeltagande/>

⁵ Det saknas statistik från valet 2014.

4 Genomförande och utvärdering

Strategin för stärkt demokrati och ökad delaktighet 2015-2018 är det övergripande dokumentet för kommunens demokratiarbete. Det ska integreras i kommunens mål och budgetprocess under demokratisk hållbarhet, vilket innebär att detta kommer att följas upp som en del av planerings- och uppföljningsprocessen.

En handlingsplan för genomförandet ska tas fram och presenteras för kommunstyrelsen i maj 2015. Invånardelaktighet är en utgångspunkt i genomförandet av strategin och i framtagningen av handlingsplanen. Strategin samt genomförandet ska säkerställa att barn och unga får sina rättigheter tillgodosedda och ges möjlighet till delaktighet och inflytande i enlighet med kommunens arbete med barnkonventionen.

Kommunens delaktighetsarbete kommer att synliggöras på kommunens externa webbplats.

Bilaga: valstatistik

Valdeltagande i val till kommun, landsting och riksdag (%)

		1994	1998	2002	2006	2010	2014
Valdeltagande i kommunvalet	Alla kommuner (ovägt medel)	84,9	79,3	78,0	79,3	81,5	82,4
	Sigtuna kommun	81,8	75,0	73,7	77,1	79,2	77,6
Valdeltagande i landstingsvalet	Alla kommuner (ovägt medel)	84,6	78,7	77,5	78,6	80,8	82,4
	Sigtuna kommun	81,5	74,4	73,2	76,6	78,4	77,2
Valdeltagande i riksdagsvalet	Alla kommuner (ovägt medel)	86,8	81,4	79,8	81,5	84,3	85,8
	Sigtuna kommun	85,7	78,9	77,3	79,8	82,2	82,5

Källa: Valmyndigheten och SCB

Valdeltagande i val till kommunfullmäktige per valdistrikt i Sigstuna kommun 2006 och 2010

Valdistriktsnamn	Valdeltagande 2006 (%)	Valdeltagande 2010 (%)
1 Sjudargården/Prästängen/S:t Per	87,2	89,6
2 Centrala Sigstuna/Utsikten/Viken	85	85,8
3 Brännbo/Klockbacken/Haga	81,6	79,2
4 Munkholmen/Til	82,2	82,3
5 Norrbacka/Arenberga	86,4	88
6 Norrbacka F	66,7	68,3
7 G:a Märsta	72,5	73,6
8 Sätuna	74,4	75,3
9 Norra Ekilla/Södra Ekilla	78,2	81
10 Centrala Märsta	*	73,7
11 Ekillatorp/Märsta centrum	*	71,4
12 Tingvalla	60,1	58
17 Odensala	81,5	84,4
19 Norra Rosersberg/Skånela	82,2	82,6
20 Södra Rosersberg	85,9	85,6
18 Lunda/Skepptuna/Vidbo	79,6	82
13 Östra Valsta	67,5	68,3
14 Norra Valsta/Steningehöjden	64,7	65,3
15 Södra Valsta	63	64,8
16 Östra Steninge	73,2	75,7
21 Västra Steninge	82,4	83
Sigtuna kommun	77,1	79,2

*Jämförelse kan inte göras eftersom distriktet ändrades inför valet 2010.

Källa: Valmyndigheten

Valdeltagande i val till kommunfullmäktige per valdistrikt i Sigtuna kommun 2014

Valdistriktsnamn	Valdeltagande 2014 (%)
1 Sjudargården/Prästängen/S:t Per	85,4
2 Centrala Sigtuna/Utsikten/Viken	83,2
3 Brännbo/Klockbacken/Haga	78,5
4 Til	79,6
5 Norrbacka/Arenberga	83,6
6 Norrbacka	64,5
7 G:a Märsta	70,0
8 Sätuna	71,6
9 Norra Ekill/Södra Ekill	75,9
10 Centrala Märsta	67,6
11 Ekillatorp/Märsta centrum	66,3
12 Tingvalla	52,6
13 Östra Valsta	63,7
14 Norra Valsta	59,1
15 Valsta centrum	59,2
16 Östra Steninge	82,0
17 Odensala	80,4
18 Lunda/Skepptuna/Vidbo	82,6
19 Norra Rosersberg/Skånela	82,1
20 Södra Rosersberg	82,4
21 Västra Steninge	72,0
22 Norra Sigtuna	84,6
23 Södra Valsta	61,0
Sigtuna kommun	77,6

Källa: Valmyndigheten

Valdistrikten ändrades från 21 till 23 stycken mellan år 2010 och 2014

Valdeltagande 2010 bland förstagångsväljare per valdistrikt

Valdistriktsnamn	Valdeltagande (%)		
	Riksdag	Kommun	Landsting
1 Sjudargården/Prästängen/S:t Per	93,1	88,5	86,5
2 Centrala Sigtuna/Utsikten/Viken	79,5	78,0	79,3
3 Brännbo/Klockbacken/Haga	70,2	64,7	63,2
4 Munkholmen/Til	86,0	81,3	81,3
5 Norrbacka/Arenberga	83,0	77,7	76,6
6 Norrbacka F	74,2	69,9	69,9
7 G:a Märsta	71,9	70,3	70,3
8 Sätuna	73,8	71,1	69,9
9 Norra Ekill/Södra Ekill	74,5	78,6	78,6
10 Centrala Märsta	69,3	61,4	60,2
11 Ekillatorp/Märsta centrum	73,8	72,4	70,1
12 Tingvalla	68,1	47,1	47,1
17 Odensala	76,4	76,1	76,1
19 Norra Rosersberg/Skånela	86,2	83,6	83,6
20 Södra Rosersberg	80,4	76,9	75,0
18 Lunda/Skepptuna/Vidbo	75,3	72,0	72,0
13 Östra Valsta	60,6	62,3	59,4
14 Norra Valsta/Steningehöjden	66,7	62,7	62,7
15 Södra Valsta	81,9	78,7	77,5
16 Östra Steninge	74,4	69,6	68,6
21 Västra Steninge	78,8	77,9	76,5
Sigtuna kommun	76,6	73,1	72,3

Källa: Röstlängder i Sigtuna kommun

Totalt valdeltagande 2010 i Sigtuna kommun respektive riket i riksdagsvalet

	Valdeltagande (%)		
	Riksdag	Kommun	Landsting
Sigtuna kommun	82,2	79,2	78,4
Riket	84,63	81,05	81,62

Källa: Valmyndigheten

Totalt valdeltagande 2014 i Sigtuna kommun respektive riket i riksdagsvalet

	Valdeltagande (%)		
	Riksdag	Kommun	Landsting
Sigtuna kommun	82,5	77,6	77,2
Riket	85,8	82,84	82,44

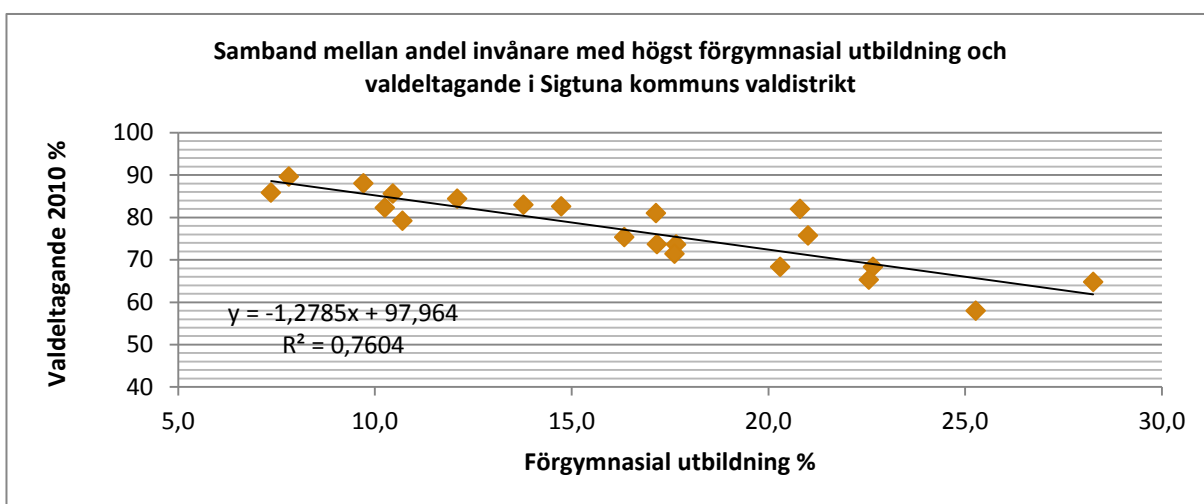
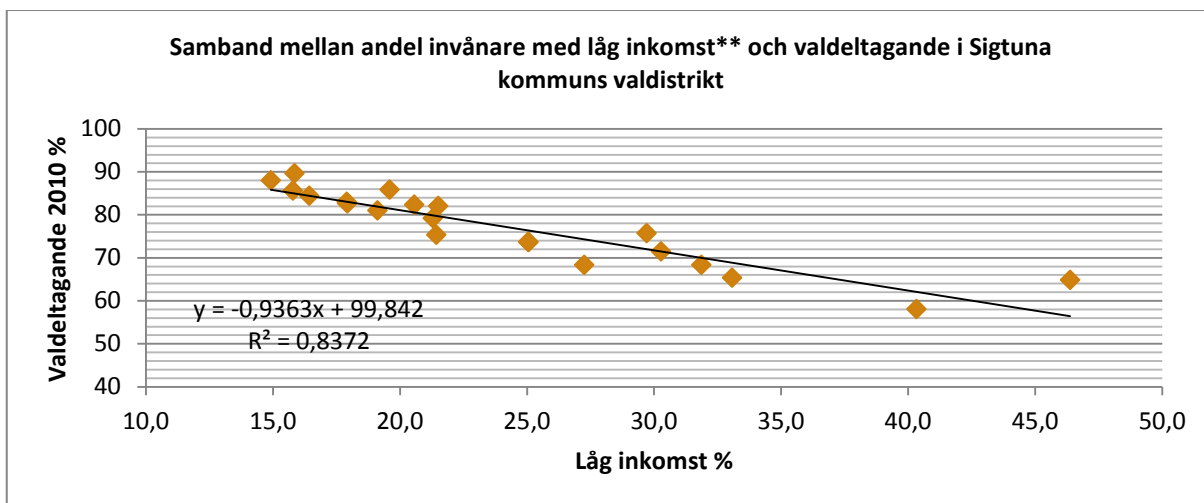
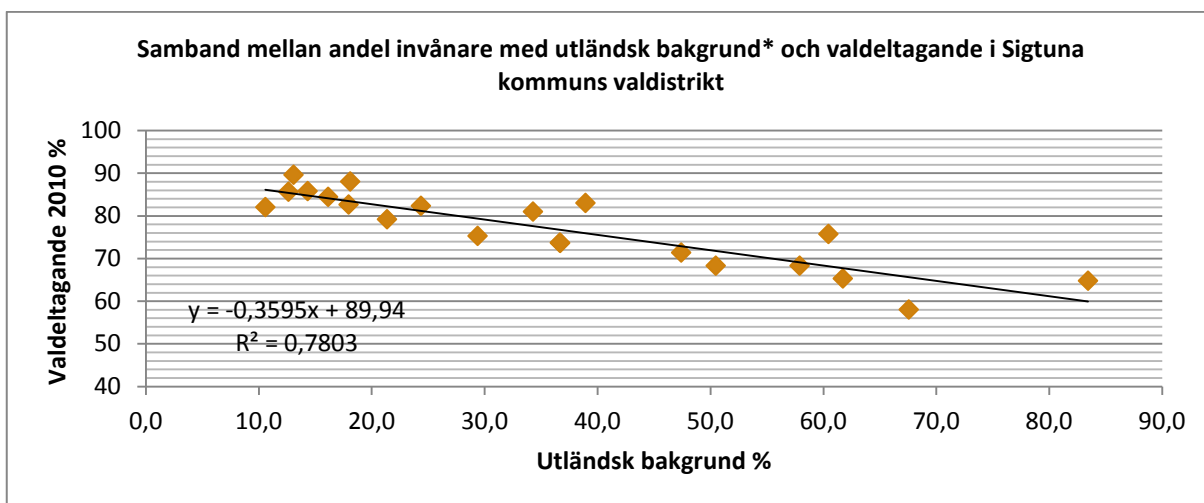
Källa: Valmyndigheten

Valdeltagande bland förstagångsväljare 2014 i Riksdagsvalet, landstingsvalet och kommunvalet 2014

Valdistriktsnamn	Valdeltagande (%)		
	Riksdag	Kommun	Landsting
1 Sjudargården/Prästängen/S:t Per	85,5	80,0	80,0
2 Centrala Sigtuna/Utsikten/Viken	85,6	84,3	84,3
3 Brännbo/Klockbacken/Haga	79,4	77,1	77,1
4 Til	81,5	80,4	80,4
5 Norrbacka/Arenberga	91,7	86,4	87,2
6 Norrbacka F	77,4	86,5	67,6
7 G:a Märsta	73,0	67,4	67,4
8 Sätuna	83,6	79,4	81,0
9 Norra Ekill/Södra Ekill	78,2	72,9	72,9
10 Centrala Märsta	74,4	68,8	68,8
11 Ekillatorp/Märsta centrum	70,1	63,6	63,6
12 Tingvalla	58,6	46,4	46,4
13 Östra Valsta	72,5	66,7	67,6
14 Norra Valsta	65,0	60,6	60,6
15 Valsta centrum	75,3	64,9	64,9
16 Östra Steninge	89,9	88,1	86,3
17 Odensala	80,2	79,5	79,5
18 Lunda/Skepptuna/Vidbo	86,0	87,0	83,3
19 Norra Rosersberg/Skånela	86,2	85,0	85,0
20 Södra Rosersberg	86,6	86,2	87,5
21 Västra Steninge	77,0	71,3	70,5
22 Norra Sigtuna	86,4	80,0	80,0
23 Södra Valsta	70,8	63,4	59,3
Sigtuna kommun	79,6	74,4	74,0

Källa: Röstlängder i Sigtuna kommun

Samband mellan socioekonomiska faktorer och valdeltagande i Sigtuna kommuns valdistrikt i val till kommunfullmäktige 2010.

*Utländsk bakgrund: födda utomlands eller födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands

**Låg inkomst: 0 -142 332 kr per år

Källa: SCB